

СЪВРЕМЕННИТЕ БУДИТЕЛИ И ИНФОРМАЦИОННАТА СРЕДА – XXI ВЕК

Събина Ефтимова

THE CONTEMPORARY REVIVAL LEADERS AND THE INFORMATIONAL ENVIRONMENT IN XXI CENTURY

Sabina Eftimova

This article presents the opportunity to create diploma thesis of students from the “Library and Information Management” specialty as part of the informational environment for people with visual impairments in Bulgaria. By participating in the initiative „Be my guide” – project in which the description of photos and videos helps the perception of elements, details, characters, etc.

Key words: library management, diploma thesis, informational environment, Be my guide, people with visual impairments.

Съвременните информационни технологии променят всички сфери на човешкия живот, а след динамичното навлизане и на Интернет се отварят нови възможности за достъп до информация на лицата със зрителни затруднения. Това са неограничени ресурси и услуги, намиращи се в Глобалната мрежа и позволяващи подобряване на техния живот.

Информационните технологии създават нови възможности за осигуряване на достъп до информация и знание. Интернет помага за увеличаването на шанса за успешното социално включване, създава предпоставки за преодоляване на социалната изолация на лицата със специални потребности и за превръщането им в активни граждани на обществото. Това е нов етап в осигуряването на среда за развитие, общуване, образование, спестяващ време и предоставящ удобството на интернет средата. За това е необходимо обществото да бъде запознато с ползите от достъпа до информация и знания за лицата със зрителни затруднения чрез съвременните ИКТ.

Според Т. Тодорова „В последните десетилетия достъпът до информация на хората с увреждания се влияе и определя от три основни **тенденции**: глобализацията, информационната революция и спазването на човешките им права – недопустимото, но явно тяхно изключване от възможността да се възползват от придобивките на безпрепятствения обмен на знания. Голяма част от тях не само,

че не участват в информационното общество, но за тях не са достъпни дори основни образователни материали и литература“ [3, с. 125].

Дипломни работи на студенти от специалност „Библиотечен и информационен мениджмънт“

През академичната 2016/2017 г. като част от лекционния курс по дисциплината „Достъпност до информацията за хора със специфични нужди“ с титуляр проф. дн Таня Тодорова¹ и ас. д-р Събина Ефтимова на студенти задочно обучение от III и IV курс, специалност „Библиотечен и информационен мениджмънт“, бе възложена задачата да подготвят като част от изпитната си работа кратка тема, в която да опишат инициатива, свързана с хора със специфични нужди, в която са участвали.

Вследствие на положителните резултати и породения интерес четирима студенти от четвърти курс избраха темата за тяхната дипломна работа да бъде свързана с доброволческата инициатива на сайта „Be my guide“². Това е проект, организиран от неформална група от зрящи и незрящи доброволци от гр. София, включващ следните участници: инициатор на идеята за български сайт – Александър Велков; Кънчо Кънчев и Марина Кирилова – уебмастър и техническа поддръжка, и редактори – Иван Бозуков и Георги Тодоров.

¹ Проф. дн Таня Тодорова създава и въвежда тази дисциплина за студентите от ФБКН към УниБИТ. – Бел. авт.

² Сайтът се намира на адрес < <http://bemyguide.org/> > – Бел. авт.

В рамките на проекта се създава пространство, което цели „улесняването на незряците при възприемането им на различни явления, предмети, хора.“³ Предложени са текстове, които описват определено изображение, като тези описания, се правят от доброволци. Изображенията могат да са подбрани от тях или да са предварително заявени от потребителите на сайта, където би могла да се намери коректна и пълна информация за възможностите да станеш доброволец, да бъдеш пълноценен потребител, както и заявител⁴.

Инициаторите споделят: „*За щастие технологиите в момента са толкова добре развити, че хората без зрение се ползват уверено от компютри, мобилни телефони (не само от такива с бутони, но и от управляеми чрез сензори). Това е възможно благодарение на екранните четци и синтезаторите на реч. Софтуерът преобразува текстовата информация на екрана в звук. По този начин незрящият чува изписаното и онова, което въвежда сам. Но все още няма технологии, позволяващи фотографии да се възприемат чрез слуха. Нито една програма не умеє да описва изображения и видео. Ако на която и да е страница има фотография, синтезатора на реч я произнася като „photo“, „picture“, набор от букви и цифри или просто мълчи. Тоест само приятел, роднина, познат, доброволец... изобщо само друг човек може да опише визуална информация на незрящ човек. Нерядко приятелите или роднините са заети или по някакви причини не ни се иска да се обръщаме към тях. Тогава е необходима помощ от доброволци.*“⁵

За да не се получава дублиране на избраната тематика на изображенията, всеки един от дипломантите получи индивидуална тема за първата част на своята дипломна работа и втора тема за практическата част.

Валерия Вълєва имаше зададена темата „Възможности за създаване на информационно-подкрепяща среда (по примера на www.bemyguide.org)“ и си избра да създаде описания за категорията „Литературни“.

Темата на *Борислава Стефанова* – „Добри практики при работа с лица със зрителни затруднения (Създаване на информационен пакет на базата на доброволчески труд)“ имаше за задача да опише храни и да създаде нова категория за сайта. Студентката си избра категория „Знамена“.

Ирена Янакиева разработи дипломна работа със заглавие „Адаптиране и създаване на информационен поток за деца със зрителни затруднения“ и описа изображения на детски литературни и филмови герои и произведения.

С тема „Работещи практики в информационното обслужване на лица със зрителни затруднения“ – *Симона Велинова* създаде описания на животни – домашни и диви.

След изработването на индивидуални планове за работа и ясно регламентирани области, дипломантите създават самостоятелен контакт с организатора на сайта, обясняват своята задача и се запознават с изискванията за създаване и представяне на записи⁶.

Валерия Вълєва в началото на своята дипломна работа споделя: „*Преди да започна същинската работа писах на сайта, за да ги уведомя, че ще им предложа голям брой описания. От сайта ми отговориха, че благодарят за желанието да се включа като доброволец за каузата на „Be my guide“. Също и че други колеги са се свързали с тях по същия повод и те нямат нищо против. „За нас е важно да получаваме хубави описания, без значение дали са изпратени от студенти или не. Това, че ставаме част от Вашия учебен процес е допълнителен бонус и комплимент за нас.*“ пише *Александър Велков, инициатор на идеята за създаване на българския сайт с описания за незряци.*“⁷

Категорията „Литературни“ е започната на 11 ноември 2015 г., като в тази категория към момента има 131 запис, а основните автори в нея са инициаторът на проекта Александър Велков и Валерия Вълєва. Общо, студентката е създавала 106, от които са одобрени и качени 68 описания в тази категория. Дипломантката споделя, че при

³ Информация от сайта на „Be my guide“. – Бел. авт.

⁴ Сайтът дава възможност да се изпрати линк, на който има изображение, с цел да бъде направено негово описание и да бъде върнато обратно на потребителя. – Бел. авт.

⁵ Информация от сайта на „Be my guide“. – Бел. авт.

⁶ На сайта има кратки инструкции за начина на създаване на описание. – Бел. авт.

⁷ Подобна е и кореспонденцията с другите трима участници. – Бел. авт.

избора на книгите се е ръководила от желание „да се докосна отново до определени четива. И да подпомогна незрящите хора, посещаващи сайта, да се запознаят с тези произведения...“⁸. При подбора тя се е спряла на шедеври, световна класика, поезия, фантастика, по-леки четива – разнообразна литература (Пушкин, Френсис Скот Фицджералд, Блага Димитрова, Любен Каравелов, Йордан Йовков, Емил Зола, Реймънд Чандлър, Елин Пелин, Антон Дончев, Николай Хайтов, Йордан Радичков, Павел Вежинов, Антоан дьо Сент-Екзюпери, Айзък Азимов, Ърнест Хемингуей, Ерих Мария Ремарк, Джон Стайнбек, Емануел Рублес, О’Хенри и др.)

Идеята, от която се е водила по време на работата си, е да представя „достатъчно образи от едно произведение, за да се получи по-ясна картина за богатството от персонажи в произведението“. Тази схема на работа е успешна и създава значителен поток от информация. В отговор на изпратените изображения А. Велков пише: „Вие сте избрала да подобрете цитати за секцията „Литературни“, което е абсолютно коректно. Това за нас е начин да стимулираме потребителите да посегнат към книгите, от които са взети тези описания. И, разбира се, да поощрим доброволците да го правят. Наистина страхотно е, че сте подбрала основните образи от тези две класически произведения“. Тези описания/цитати са предпоставка за създаване на по-голям интерес у потребителите към конкретните книги и към четенето като цяло. „Благодарение на Вас тази секция ще стане една от най-богатите. Като цяло много е малък процентът на текстовете, които не са подходящи за страницата.“

В последното писмо до Валерия от сайта пишат: „Цитирали сте автори от различни периоди и националности, и произведения в няколко прозаични жанра. Заради този подход можем да Ви поднесем само нашите комплименти.“ Пролитчава, че в основата на добрите резултати са комуникацията, старанието и позитивното отношение. Това е чудесна възможност на практика да се използват създадените описания и така трудът на един студент да има смисъл за много хора и то не след години, а още в момента на създаването.

Б. Стефанова ясно дефинира целта на своята дипломна разработка: „Резултатът, който се очаква да постигне този доброволчески труд е значително повишаване на броя на изображенията в платформата на инициативата, а също и тяхното видово разнообразие. Това би означавало и повишаване на интереса на незрящите хора към ползването на тази услуга, която изключително много би помогнала в опознаване на света и обогатяване на представите им за него“⁹. Тя е създала 100 описания, от които са одобрени 89 и са публикувани на сайта в следните категории: „Храни“, от общо 32 описания в тази категория, 31 са нейни; „Знамена“ – изцяло създадена от описания, направени от нея. Тя е създала описания и за категориите „Животни“, „Растения“, „Природа/Туризм“ и „Други“.

С. Велинова работи основно в категорията „Животни“ – там засега има 35 записа. Тя избира да събере пъстроцветна палитра от домашни и диви животни (Сибирско хъски; Черен носорог; Абисинска котка; Сърна; Прилеп и други), които да обрисова майсторски и достъпно.

И. Янакиева споделя в дипломната си работа: „Човек няма ни най-малка представа какво изпитва едни незрящ и не си дава сметка, че загубата на зрение не е само по рождение. Тя може да застигне всеки един от нас на покъсен етап от живота, поради травма, заболяване или някоя друга причина. Доброволчеството и благотворителността са познати, откакто свят светува, те са заложили в човека, а през годините стават все по-популярни, осъзнава се ролята и значимостта им като фактор за разрешаване на множество проблеми в обществото. Хора на различна възраст и от различни професионални сфери все по-често решават да отделят част от свободното си време в полза на обществено значима кауза. Наистина трудно можем да сравним усещанията да гледаш снимка или видео и да прочетеш описание за тях. Но за незрящите прочитът на такъв тип текстове е по-добър вариант от нищо. Те имат нужда да видят света през нашите очи. В Проекта се включих, насърчена от гл. ас. д-р С. Ефтимова с практическа задача по дисциплината „Дос-

⁸ Този и следващите няколко цитата са от дипломната работа на Валерия Вълева. – Бел. авт.

⁹ Текстът е взет от дипломната работа на Борислава Стефанова. – Бел. авт.

тъп до информация за хора със специални нужди“. Така се породи и идеята за моята дипломна работа, която освен за завършване на образованието ми ще остави дълготрайна следа в интернет пространството и ще бъде полезна на хора със зрителни затруднения. Идеята на моите описания бе не само да опиша дадена снимка, а да загатна въздействието ѝ“.

От описанията в сайта тя има 22 на брой в категория „Литературни“ на произведения за деца от български и чужди автори. Част от заглавията на описанията са: Косе Босе; Майчина сълза; Дядовата ръкавичка; Сливи за смет; Болен здрав носи; Пепеляшка; Рапунцел; Малкият принц и много други. В писмо до нея Ал. Велков споделя: „Здравейте, Ирена! Описанията Ви са много добри, особено това за корицата на „Дядовата ръкавичка“, където сте вплели и литературен изказ. Това със сигурност ще се хареса.“

Впечатление прави и фактът, че има още много доброволци, които системно създават описания за сайта, сред тях са: Т. Йосифова, Н. Борисова, Ст. Проданова, Ж. ал-Шаргаби, Ел. Ангелова-Димитрова, Кр. Василев и други.

Има няколко категории, по които не са създадени много описания – „На английски“, „Видео-

клипове“, „Празници“ и др., това е чудесна възможност да се включат още много доброволци. Богатството на категориите ще позволи да се покрият интересите на по-голяма аудитория и да се създаде пъстрота на предлаганата от сайта информация. Едно описание отнема различно техническо време за пълно завършване и е процес, в който са включени както доброволците, така и създателите на сайта: „*Редактирахме текстовете, без да ги променяме смислово. Смятаме, че ще са още по-сполучливи, ако се стремите да пишете в по-кратички изречения. Другото са дребни неточности, свързани със сливане на думи или пропускане, размяна на букви. Предполагаме, че това се дължи на желанието Ви максимално бързо да ни изпратите файловете. Доколкото можем, ще помагаме в редакцията, а ако не сте съгласна с нещо конкретно можем да го обсъдим допълнително.*“

За да може да се придобие ясна представа за важноста на подобен вид дипломни разработки, ще направим кратък анализ на постигнатите резултати – на базата на описанията, качени на сайта и дипломните работи. Към момента¹⁰ на написване на настоящия текст на сайта са поместени 540 описания на изображения, диференцирани общо в 17 категории, както следва:

Храни (32)	Видеоклипове (2)
Кино (39)	Космос (8)
Литературни (131)	Забележителности (18)
Знаци/Табели (119)	Животни (49)
Изкуство (33)	Известни личности (19)
На английски (2)	Природа/Туризм (44)
Празници (6)	Емотикони (22)
Знамена (30)	Други (30)
Растения (15)	

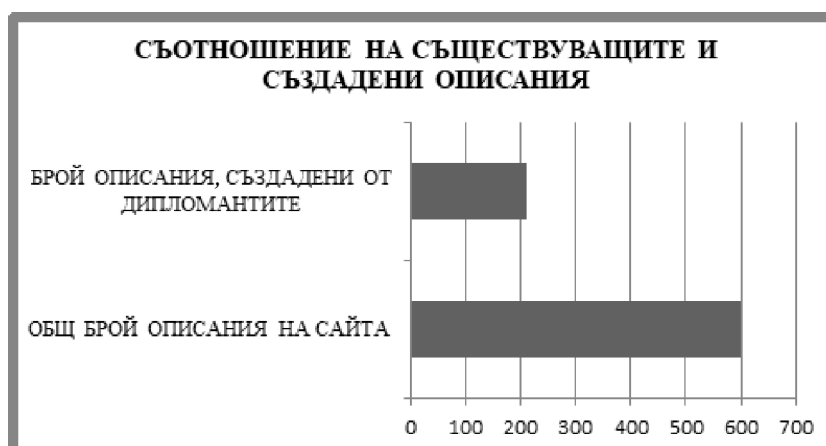
Четиримата дипломанти от специалност „Библиотечен и информационен мениджмънт“ са създали 295 описания, от които одобрени и качени са 212, което е 35% от цялостното съдържание на описанията на сайта.

Това доказва колко е важна връзката между теорията и практиката и нуждата от осмисляне

на учебното съдържание чрез практически задачи. Така, чрез елемент от своето обучение студентите имат възможност да подпомагат обогатяването на информационната среда за лицата със зрителни затруднения.

„Тази инициатива е много полезна за незрящите хора. Помага им ден след ден да опозна-

¹⁰ Информацията е актуална към месец септември 2018 г. – Бел. авт.

ват заобикалящия ги свят. Също така включването в нея не коства много усилия, дори напротив, толкова е интересно, че ти се иска да описваш десетки изображения. Би било много хубаво, ако всеки един от нас се включи с няколко описания и така да направи някой незрящ по-щастлив.“

Борислава Стефанова

„При мен се получи така, че притеснението от писането на дипломна работа беше изместено на второ място от удоволствието да посегна отново към книги, които са ме впечатлили и такива – задължителни за всеки българин. Мисълта, че изборът на четива е важен, защото те ще бъдат достъпни онлайн ме зареждаше с енергия. Чувствах се като работохолик откривател. Да бъде полезна за другите – особено за хора в неравностойно положение – за мен беше отговорно и красиво.“

Валерия Вълева

„Аз лично продължих да правя описания, след като завърших, и смятам да продължавам. По собствена инициатива във Фейсбук отправих предизвикателство да се включат и други хора със своите описания. Убедена съм, че промотирането на тази кауза и задълбочаването на познанията ни в тази област биха били полезни за бъдеща реализация на подобни проекти и доброволчески акции, а това, от своя страна, ще помогне за по-лесно адаптиране на незрящите в обществото.“

Вярвам, че гражданската ми отговорност в съчетание с професионалната ми ориентация ще докаже, че изборът на темата за дипломна работа и нейното написване не е самоцел, а осъзнато убеждение.“

Ирена Янакиева

В проекта „Be my guide“ активно се включват и други студенти от специалност „Библиотечен и информационен мениджмънт“, с което допринасят да продължава да се развива тази чудесна инициатива, носеща нови възможности за лицата със зрителни затруднения.

Използвани източници

1. Архив „Дипломни работи Катедра „Библиотечен мениджмънт“, випуск 2016/2017.
2. Сайт на проекта „Be my guide“ <<http://bemyguide.org>>
3. Тодорова, Таня. „Глад за книги“ – дигиталната информация и хората със зрителни увреждания. // *Научни трудове на Университета по библиотекознание и информационни технологии*, 2011, т. 9, с. 123–130.

Благодарност: Публикацията е посветена на 10-годишнината от създаването на катедра „Библиотечен мениджмънт“ и на специалност „Библиотечен и информационен мениджмънт“ при УниБИТ. Докладът е изготвен в рамките на изследователската дейност по проект НИП-2018-10 на тема „Библиотечен и информационен мениджмънт в научна комуникация“.

